

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 20 stycznia 2025 r.

Pozycja 22

POSTANOWIENIE

z dnia 19 października 2022 r.

Sygn. akt Ts 4/22

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Krystyna Pawłowicz,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej Z. i Z.G. o zbadanie zgodności:

art. 394² § 1¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805) w zakresie, w jakim „nie przewiduje możliwości zaskarżenia postanowienia sądu drugiej instancji o odmowie zwolnienia od ponoszenia kosztów postępowania”, z art. 45 ust. 1 oraz art. 77 ust. 2, art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 5 stycznia 2022 r. (data nadania) Z. i Z.G. (dalej: skarżący) – reprezentowani przez pełnomocnika z wyboru – wystąpili z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia na tle następującego stanu faktycznego.

Od wyroku Sądu Rejonowego w N. I Wydział Cywilny (dalej: Sąd Rejonowy) z 28 maja 2021 r. (sygn. akt [...]) skarżący złożyli apelację wraz z wnioskiem o zwolnienie ich w całości z opłaty od apelacji.

Wniosek ten został oddalony przez Sąd Okręgowy w N. III Wydział Cywilny Odwoławczy (dalej: Sąd Okręgowy) postanowieniem z 9 września 2021 r. (sygn. akt [...]). W związku z powyższym skarżący złożyli wniosek o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia ww. orzeczenia.

Postanowieniem Sądu Okręgowego z 6 października 2021 r. (sygn. akt jw.) w punkcie pierwszym odrzucono jako niedopuszczalny wniosek o sporządzenie uzasadnienia postanowienia z 9 września 2021 r., a w punkcie drugim odrzucono apelację jako nieopłaconą. Orzeczenie to, doręczone pełnomocnikowi skarżących 26 października 2021 r., wskazane zostało jako ostateczne rozstrzygnięcie w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji.

Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 20 kwietnia 2022 r. skarżących wezwano do usunięcia braku formalnego skargi przez złożenie do akt pięciu odpisów albo

poświadczonych za zgodność z oryginałem kopii wyroku Sądu Rejonowego z 28 maja 2021 r. Pismem z 4 maja 2022 r. (data nadania) skarżący usunęli wskazany brak.

2. Skarżący uważają, że kwestionowany art. 394² § 1¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805) w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości zaskarżenia postanowienia sądu drugiej instancji o odmowie zwolnienia od ponoszenia kosztów postępowania sądowego narusza prawo do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji), zakaz zamykania drogi sądowej (art. 77 ust. 2 Konstytucji) oraz zasadę dwuinstancyjności postępowania (art. 176 ust. 1 Konstytucji).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymaganiom.

2. Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji prawo do wniesienia skargi konstytucyjnej przysługuje każdemu, czyje konstytucyjne prawa lub wolności zostały naruszone w wyniku wydania w jego sprawie ostatecznego rozstrzygnięcia, opartego na niezgodnym z Konstytucją przepisie ustawy lub innego aktu normatywnego.

W myśl art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK skarga konstytucyjna może być wniesiona po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana, w ciągu trzech miesięcy od doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia. Wyczerpanie drogi prawnej jest warunkiem koniecznym z punktu widzenia subsydiarności skargi konstytucyjnej. W toku instancji skarżący musi więc wykorzystać dostępne mu zwykle środki prawne, zapobiegające uzyskaniu przez orzeczenie waloru prawomocności. Skarżący powinien zatem wskazać prawomocne rozstrzygnięcie, które zostało wydane w oparciu o zaskarżony akt normatywny. Tylko regulacja prawna, będąca podstawą ostatecznego orzeczenia odnoszącego się do praw lub wolności skarżącego, może być przedmiotem skargi, która – w przeciwnym wypadku – nabrałaby charakteru *actio popularis* (zob. m.in. postanowienie TK z 29 stycznia 2013 r., sygn. SK 36/12, OTK ZU nr 1/A/2013, poz. 15 i powołane tam orzecznictwo). Wskazanie takiego przepisu nie jest bowiem czysto „techniczną czynnością”. Jak zauważył Trybunał w postanowieniu z 14 maja 2003 r., sygn. Ts 56/02 (OTK ZU nr 2/B/2003, poz. 91): „nie chodzi (...) o wskazanie jakiegokolwiek – podjętego w toku postępowania – orzeczenia sądu, ale takiego, które nadać mogło ostateczny charakter merytorycznemu rozstrzygnięciu o konstytucyjnych prawach lub wolnościach skarżącego, wydanemu na podstawie zakwestionowanych w skardze przepisów”. Innymi słowy, chodzi o władcze rozstrzygnięcie, które ostatecznie – i choćby pośrednio – określa sytuację prawną skarżącego i ma znaczenie dla realizacji jego uprawnień (por. postanowienia TK: z 17 grudnia 1997 r., sygn. Ts 22/97, OTK ZU nr 1/1998, poz. 10; 12 sierpnia 1998 r., sygn. Ts 62/98, OTK ZU nr 5/1998, poz. 71; 13 października 1998 r., sygn. Ts 117/98, OTK ZU nr 3/1999, poz. 43; 4 grudnia 2000 r., sygn. SK 10/99, OTK ZU nr 8/2000, poz. 300; 7 sierpnia 2001 r., sygn. Ts 68/01, OTK ZU nr 8/2001, poz. 296; 26 maja 2008 r., sygn. SK 8/08, OTK ZU nr 4/A/2008, poz. 72).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego dla zbadania zgodności z Konstytucją przepisów zamykających drogę sądową bądź wykluczających dopuszczalność wniesienia do sądu określonego środka prawnego konieczne jest uprzednie uzyskanie orzeczenia w przedmiocie odrzucenia niedopuszczalnego z mocy prawa środka. Dopiero dysponując takim orzeczeniem skarżący mógłby dochodzić stwierdzenia naruszenia prawa do

sądu (zob. postanowienie pełnego składu TK z 10 marca 2015 r., sygn. SK 65/13, OTK ZU nr 3/A/2015, poz. 35). Pogląd wyrażony w przywołanym orzeczeniu Trybunału stanowi, co do zasady – zgodnie z art. 37 ust. 1 pkt 1 lit. e *in fine* u.o.t.p.TK – wiążącą dyrektywę interpretacyjną dla kolejnych składów orzekających do chwili zmiany stanu prawnego lub do momentu odstąpienia od niego przez Trybunał w orzeczeniu wydanym w pełnym składzie.

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego skarżący nie uzyskali ostatecznego rozstrzygnięcia naruszającego ich prawa określone w *petitum* skargi konstytucyjnej, nie wnieśli bowiem zażalenia na postanowienie o oddaleniu wniosku w przedmiocie zwolnienia od kosztów. Zażądali jedynie sporządzenia uzasadnienia postanowienia o odmowie takiego zwolnienia. Przedmiotem skargi nie uczyniono jednak prawa do uzyskania uzasadnienia niezaskarżalnego postanowienia, lecz prawo do wniesienia zażalenia. Okoliczność ta uniemożliwia jej merytoryczne rozpoznanie oraz przekłada się na odmowę nadania dalszego biegu na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK.

3. Trybunał stwierdza również, że kwestionowany w skardze art. 394² § 1¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, ze zm.) nie był normatywną podstawą postanowienia Sądu Okręgowego z 6 października 2021 r. (sygn. akt [...]), z którym skarżący wiążą naruszenie ich konstytucyjnych praw. Przepis ten nie determinował bowiem treści tego rozstrzygnięcia. Intencją skarżących było zakwestionowanie braku możliwości zaskarżenia postanowienia w przedmiocie odmowy zwolnienia od kosztów sądowych wydanego przez sąd drugiej instancji, a nie brak możliwości jego uzasadnienia. Z orzeczenia tego wynika jedynie, że wniosek skarżących o uzasadnienie postanowienia z 9 września 2021 r. odrzucono jako niedopuszczalny.

Z tego powodu należało postanowić jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącym przysługuje prawo do wniesienia zażalenia na niniejsze postanowienie w terminie siedmiu dni od daty jego doręczenia.